Vlaamse Regering

DE VLAAMSE MINISTER VAN BINNENLAND, STEDEN- EN PLATTELANDSBELEID, SAMENLEVEN, INTEGRATIE EN INBURGERING, BESTUURSZAKEN, SOCIALE ECONOMIE EN ZEEVISSERIJ

NOTA AAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft: **- voorontwerp van decreet tot wijziging van het decreet van 22 december 2017 over het lokaal bestuur, wat betreft de vrijwillige samenvoeging van gemeenten**
- tweede principiële goedkeuring

Samenvatting
Na advies van de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten wijzigt de Vlaamse Regering opnieuw principieel het decreet van 22 december 2017 over het lokaal bestuur, specifiek voor wat de vrijwillige fusie van gemeenten en hun respectieve OCMW's betreft.

Inhoudelijk optimaliseert het voorontwerp van decreet het organieke kader voor de vrijwillige fusie als volgt:
1° het voert een tweede fusiescenario in, een fusie met behoud van de rechtspersoonlijkheid van een van de samengevoegde gemeenten en OCMW's;
2° het vervroegt de uiterste datum voor indiening van het gezamenlijke voorstel tot samenvoeging tot 31 december van het derde jaar dat de fusiedatum voorafgaat;
3° het laat de periode van lopende zaken starten op de dag waarop de Vlaamse Regering het door het Vlaamse Parlement aangenomen ontwerp van samenvoegingsdecreet bekrachtigt en afkondigt;
4° het heft de regeling rond uitstel van fusie in geval van bezwaar tegen de eerste verkiezing van de gemeenteraad van de fusiegemeente op;
5° het introduceert een overgangsregeling voor de situatie waarin op de fusiedatum een bezwaar tegen de eerste verkiezing van de gemeenteraad van de fusiegemeente loopt en de nieuwe bestuursorganen nog niet geïnstalleerd kunnen worden;
6° het voorziet voor toekomstige fusiebesturen in de mogelijkheid van een extra schepen in de eerste bestuursperiode vanaf de fusie;
7° het verduidelijkt de algemene principes rond overdracht van roerende en onroerende goederen en personeel en voortzetting van overeenkomsten en overheidsopdrachten in de beide fusiescenario's.

Over dit voorontwerp van decreet wordt nu advies ingewonnen bij de Raad van State.

1. SITUERING

A. BELEIDSVELD/INHOUDELIJK STRUCTUURELEMENT/BELEIDSDOELSTELLING

Beleidsdomein: Kanselarij, Bestuur, Buitenlandse Zaken en Justitie

Beleidsveld: binnenlands bestuur en stedenbeleid

Inhoudelijk structuurelement: binnenlands bestuur, stedenbeleid

Beleidsdoelstelling:

Lokale besturen nemen op vele vlakken het voortouw in dienstverlening aan onze burgers. In het voorjaar van 2025 gaf 32% van de inwoners van 18 jaar en ouder van het Vlaamse Gewest aan veel of heel veel vertrouwen te hebben in de lokale overheid, aanzienlijk hoger dan het vertrouwen in de provincies (19%), de Vlaamse Overheid (23%), de federale overheid (17%) of de Europese overheid (17%). Om de vele uitdagingen het hoofd te bieden, moeten lokale besturen voldoende bestuurskracht hebben. Deze bestuurskracht is het resultaat van vele factoren, waaronder een duurzame financiering en een goede samenwerking met andere bestuursniveaus. Gemeenten die ervan overtuigd zijn dat ze onvoldoende bestuurskracht hebben om hun taken tot een goed einde te brengen, kunnen ook streven naar een fusie om die te versterken.

Daarom gaat deze regering verder met het stimulerende beleid van de voorgaande regeerperiodes rond vrijwillige fusies. Deze keuze voor vrijwillige fusies is geënt op het belang van draagvlak bij de bevolking, wat groter is bij fusies die ontstaan vanuit de lokale besturen zelf. We behouden dan ook een fusiebonus in de vorm van een schuldovername en voorzien in voldoende middelen om het transitieproces zelf te onderbouwen. We voorzien in een leidraad voor logische en kwaliteitsvolle fusies en in voldoende ondersteuning vanuit het Agentschap Binnenlands Bestuur doorheen het fusietraject. Net zoals bij de vorige fusieoperaties zal het agentschap de algemene coördinatie van de fusieoperatie opnemen.

B. VORIGE BESLISSINGEN EN ADVIEZEN

De Vlaamse Regering keurde het voorontwerp van decreet een eerste keer principieel goed op 26 juni 2026 (VR 2026 2606 DOC.0668).

Advies Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten
De Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (hierna VVSG) heeft op 21 oktober 2026 advies gegeven bij het voorontwerp van decreet. Een weergave van het advies en de repliek daarop is terug te vinden in de memorie van toelichting bij het ontwerpdecreet onder punt C (nr. 32 tot 39).

2. INHOUD

A. ALGEMENE TOELICHTING

Bij de vrijwillige fusieoperatie van 2019 werden zeven gemeentefusies gerealiseerd met vijftien oorspronkelijke gemeenten. Die fusies hebben de verdienste dat ze het taboe rond het thema hebben

doorbroken en in veel gemeentehuizen de discussie over de eigen bestuurskracht (formeel of informeel) op de agenda hebben geplaatst. De zeven fusiebesturen waren absolute pioniers, waar ook de Vlaamse overheid veel uit heeft geleerd. Hun goede praktijken en geleerde lessen zijn een bron van inspiratie voor wie in hun voetsporen wil treden.

Op 1 januari 2025 fusioneerden 28 oorspronkelijke Vlaamse gemeenten – na het doorlopen van een fusietraject waarbij vrijwilligheid opnieuw het uitgangspunt was – tot 13 nieuwe gemeenten. Het Agentschap Binnenlands Bestuur onderwierp de vrijwillige fusieoperatie van 2025 aan een beleidsevaluatie. Meer in het bijzonder kwamen het procesverloop, het stimuleringspakket, het ondersteuningsaanbod, de Vlaamse en federale coördinatie en het traject digitale toepassingen en adreswijzigingen aan bod. Het rapport 'Beleidsevaluatie vrijwillige fusies 2025' (hierna evaluatierapport) werd in december 2025 gepubliceerd.

Op 24 februari 2026 hield de commissie voor Binnenlands Bestuur en Inburgering van het Vlaams Parlement een hoorzitting over de evaluatie van de gemeentefusies van 2025. Het Agentschap Binnenlands Bestuur lichtte zijn evaluatierapport toe.

De aanbevelingen uit het evaluatierapport werden meegenomen in de conceptnota over de aanpak van de vrijwillige fusieoperatie van 2031, die de Vlaamse Regering op 16 januari 2026 goedkeurde (VR 2026 1601 MED.0015). In de conceptnota is afgesproken om het organieke kader voor de vrijwillige fusie van gemeenten te optimaliseren.

Het bijgaande voorontwerp van decreet houdt een wijziging in van het decreet van 22 december 2017 over het lokaal bestuur (hierna DLB), waarin het organieke kader voor de vrijwillige fusie van gemeenten is opgenomen.

Twee fusiescenario's

In zijn huidige vorm gaat het DLB uit van een fusiescenario waarbij op de fusiedatum de samengevoegde besturen (gemeente + OCMW) als rechtspersoon worden opgeheven en er voor de fusiebesturen (gemeente + OCMW) nieuwe rechtspersonen tot stand komen. Artikel 343 en 344 regelen de opheffing van de samengevoegde gemeenten en de oprichting van een nieuwe gemeente. Artikel 371 regelt de opheffing van de samengevoegde OCMW's en de oprichting van een nieuw OCMW.

De zeven fusiebesturen van 2019 zijn op die manier ontstaan.

In de aanloop naar de fusies van 1 januari 2025 vroegen enkele fusietrajecten aan de Vlaamse minister van Binnenlands Bestuur om de juridische mogelijkheid en de impact te onderzoeken van een fusie waarbij één van de samengevoegde besturen (gemeente + OCMW) blijft bestaan en als het nieuwe bestuur (gemeente + OCMW) wordt ingesteld, en de andere samengevoegde besturen (gemeente + OCMW) worden opgeheven.

Uit de impactanalyse die het Agentschap Binnenlands Bestuur uitvoerde, bleek dat een fusie met behoud van rechtspersoonlijkheid een aanzienlijke vermindering van de administratieve lasten en een betekenisvolle kostenbesparing met zich meebrengt. Op basis van die informatie opteerden 9 fusietrajecten voor een fusie met behoud van rechtspersoonlijkheid; 4 fusietrajecten uitten hun voorkeur om in het klassieke fusiescenario te blijven.

Bij decreet van 3 mei 2024 (*B.S.* 24 mei 2024) werden de individuele fusiedecreten van de 9 fusietrajecten gewijzigd om het behoud van de rechtspersoonlijkheid mogelijk te maken. Meer in het bijzonder werden een aantal afwijkingen op het organieke kader voor de vrijwillige fusie van gemeenten in het DLB ingeschreven. Concreet gaat het om:

- een andere definitie van de begrippen 'nieuwe gemeente' en 'samenvoegingsdecreet';

- een bepaling die verduidelijkt welke samengevoegde gemeente blijft bestaan en als nieuwe gemeente wordt ingesteld, en welke samengevoegde gemeente of gemeenten worden opgeheven;
- een bepaling die verduidelijkt welk samengevoegd OCMW blijft bestaan en als nieuw OCMW wordt ingesteld, en welk samengevoegd OCMW of welke samengevoegde OCMW's worden opgeheven;
- een verduidelijking dat de algemene principes van overdracht en voortzetting enkel gelden voor de opgeheven samengevoegde gemeente/gemeenten en voor het opgeheven samengevoegde OCMW/OCMW's. Voor de samengevoegde gemeente die en het samengevoegd OCMW dat blijft bestaan, verandert er niets.

De overige regels van het organieke kader voor vrijwillige fusie van gemeenten in het DLB bleven onverkort van toepassing. Het gaat onder meer om:
- De regels voor de verkiezing van de gemeenteraad van de fusiegemeente en voor de installatievergadering van de gemeenteraad van de fusiegemeente;
- De regeling over het behoud van de besluiten, reglementen en verordeningen van de samengevoegde besturen voor het grondgebied waarvoor ze zijn uitgevaardigd;
- De overgangsregeling over de gemeentelijke belastingen en retributies;
- De procedure voor de aanstelling van een algemeen directeur en een financieel directeur van de fusiegemeente;
- De procedure voor de opmaak van een organogram, een rechtspositieregeling en een arbeidsreglement voor de fusiegemeente;
- De regels voor de beleids- en beheerscyclus in de fusiegemeente;
- De regeling over de schuldovername die gepaard gaat met de fusie.

De fusie met behoud van rechtspersoonlijkheid, zoals die is opgevat voor de fusies van 2025, is dus geen fusie door overneming, een rechtsfiguur die in het Wetboek van Vennootschappen en Verenigingen bestaat.

Voortbouwend op de aanbevelingen uit het evaluatierapport opteert de Vlaamse Regering ervoor om het klassieke fusiescenario te behouden, maar ook het scenario van een fusie met behoud van rechtspersoonlijkheid in het organieke kader voor de vrijwillige fusie van gemeenten in het DLB in te schrijven. De modaliteiten van de fusie met behoud van rechtspersoonlijkheid, zoals opgenomen in het bijgaande voorontwerp van decreet, zijn identiek aan de regeling die is uitgewerkt voor de fusies van 2025.

De fusiepartners kiezen zelf welk fusiescenario hun voorkeur geniet. Zij nemen die keuze op in het gezamenlijke voorstel tot samenvoeging dat ze bij de Vlaamse Regering indienen. Als de fusiepartners opteren voor een fusie met behoud van rechtspersoonlijkheid, bepalen ze onderling welke fusiepartner (gemeente + OCMW) zijn rechtspersoonlijkheid behoudt. Die keuze moet wel voor gemeente en OCMW dezelfde zijn.

Vervroeging gezamenlijk voorstel tot samenvoeging

Artikel 347 DLB bepaalt dat de gemeenteraden uiterlijk op 31 december van het tweede jaar dat voorafgaat aan de fusiedatum een beslissing nemen over het gezamenlijke voorstel tot samenvoeging en dat voorstel indienen bij de Vlaamse Regering. Daardoor zitten er minimaal 12 maanden tussen het gezamenlijke voorstel tot fusie en de fusiedatum.

De gemeenteraden van de 13 fusiebesturen van 2025 namen de beslissing over hun gezamenlijk voorstel tot samenvoeging in de periode tussen september en december 2023. In de praktijk waren er dus 12 tot 16 maanden voor de fusiedatum.

Volgens het evaluatierapport gaf het overgrote deel van de fusiebesturen aan dat de periode tussen het gezamenlijke voorstel tot samenvoeging en de fusiedatum te kort was om de fusie degelijk te kunnen voorbereiden. De nabijheid van de gemeenteraadsverkiezingen van 13 oktober 2024 maakte het voor sommige fusiebesturen moeilijk om strategische beslissingen te nemen en moeilijke knopen door te hakken. Het evaluatierapport pleit dan ook voor een vervroeging van de uiterste datum voor indiening van het gezamenlijke voorstel tot samenvoeging.

De Vlaamse Regering opteert er in het bijgaande voorontwerp van decreet voor om de uiterste datum voor indiening van de beslissing over het gezamenlijke voorstel tot samenvoeging met twaalf maanden te vervroegen, tot 31 december van het derde jaar dat voorafgaat aan de fusiedatum. In de praktijk zullen er daardoor minimaal 24 maanden tussen het gezamenlijke voorstel tot fusie en de fusiedatum zitten. Voor fusies op 1 januari 2031 moet deze beslissing dus uiterlijk op 31 december 2028 vallen.

Gemeenten die niet tijdig een gezamenlijk voorstel tot samenvoeging bij de Vlaamse Regering kunnen indienen, krijgen als zij dat wensen zes maanden extra de tijd om hun gezamenlijk voorstel in te dienen. De betrokken gemeenteraden nemen een gemotiveerde beslissing waarbij ze verklaren gebruik te willen maken van de optie tot termijnverlenging.

Periode van lopende zaken

In zijn huidige vorm stelt artikel 349 DLB dat vanaf het gezamenlijke voorstel tot samenvoeging een periode van lopende zaken intreedt. Tijdens die periode kunnen alleen maar handelingen worden gesteld die betrekking hebben op de lopende zaken. Voor handelingen die niet tot de lopende zaken behoren, geldt een verplicht overleg tussen de gemeenten, respectievelijk de OCMW's. De periode van lopende zaken eindigt op de fusiedatum of op de dag waarop de Vlaamse Regering beslist om geen gevolg te geven aan het gezamenlijke voorstel tot samenvoeging of waarop het Vlaams Parlement het ontwerp van samenvoegingsdecreet verwerpt.

Doordat de uiterste datum voor de indiening van de beslissing over het gezamenlijke voorstel tot samenvoeging met 12 maanden wordt vervroegd, bestaat de kans dat de samengevoegde lokale besturen gedurende een groot deel van de lokale bestuursperiode in lopende zaken terechtkomen.

Om dat te vermijden kiest de Vlaamse Regering, opnieuw gevolg gevend aan een aanbeveling uit het evaluatierapport, ervoor om in het bijgaande voorontwerp van decreet de start van de periode van lopende zaken te laten samenvallen met de bekrachtiging en afkondiging door de Vlaamse Regering van het door het Vlaamse Parlement aangenomen ontwerp van samenvoegingsdecreet. De ervaringen van de vorige fusieoperaties leren immers dat de fusiepartners wachten met het ontwerp van de nieuwe organisatie totdat de fusie op juridisch vlak definitief is.

Op aangegeven van de VVSG opteert de Vlaamse Regering ervoor de periode van lopende zaken niet te laten eindigen op de fusiedatum, maar te verlengen tot op de dag van de installatie van de nieuwe gemeenteraad van de fusiegemeente.

Bezwaar tegen de verkiezingsuitslag

Het DLB bevat een algemene regeling voor de impact van een lopend bezwaar tegen de verkiezingsuitslag op de installatie van de gemeenteraad. Specifiek voor gemeenten in een fusietraject voorziet artikel 355/1 DLB in een uitstel van de fusie en alle rechtsgevolgen die daaraan verbonden zijn, als er een bezwaar wordt ingediend tegen de eerste verkiezing van de nieuwe gemeenteraad en er op 31 december van het jaar waarin de verkiezing wordt georganiseerd, nog geen definitieve uitspraak is. In zo'n geval gaat de fusie pas van start op de dag waarop de verkiezingsuitslag definitief is.

Na de gemeenteraadsverkiezingen van 13 oktober 2024 werd een bezwaar ingediend tegen de verkiezingsuitslag van Wingene en Hasselt. De Raad voor Verkiezingsbetwistingen sprak zich respectievelijk op 10 en 11 december 2024 uit over het bezwaar. In geen van beide dossiers werd uiteindelijk een hoger beroep bij de Raad van State ingesteld. Gelet op de beroepstermijnen kregen de besturen pas enkele dagen voorafgaand aan de fusiedatum zekerheid dat de fusie zou doorgaan.

De impactanalyse die zowel Wingene en Hasselt als het Agentschap Binnenlands Bestuur hebben uitgevoerd, wijst met een hoge graad van waarschijnlijkheid uit dat een uitstel van de fusie problematisch geweest zou zijn. Heel veel was in gang gezet en kon niet meer stopgezet of teruggedraaid worden. Het grootste risico was volgens de respondenten een *de-sync* van de digitale toepassingen: in een aantal toepassingen zou de fusie doorgegaan zijn en in een aantal andere niet. Daardoor zouden die toepassingen niet meer met elkaar kunnen communiceren. Er zouden zich ook problemen met de toegang tot de toepassingen van de besturen in kwestie kunnen voordoen. Weddes van personeel zouden handmatig berekend moeten worden. En basisdienstverlening aan de inwoners zou waarschijnlijk tijdelijk niet meer mogelijk zijn.

Om die reden koos de Vlaamse Regering er in het op 26 juni 2026 principieel goedgekeurde voorontwerp van decreet voor de regeling rond uitstel van de fusie in geval van een bezwaar tegen de verkiezingsuitslag op te heffen. Daardoor kan de fusie zoals gepland doorgaan op 1 januari.

Tegelijk werd in een decretale terugvalregeling te voorzien voor de situatie waarin de fusie doorgaat, maar de organen van de nieuwe gemeente en het nieuwe OCMW niet geïnstalleerd kunnen worden omdat er nog geen definitieve uitspraak is over een bezwaar tegen de verkiezingsuitslag. In dergelijke situatie blijven de organen van de samengevoegde gemeenten en de samengevoegde OCMW's in functie, elk voor het gebied waarvoor ze bevoegd zijn. Zij vergaderen elk afzonderlijk, maar kunnen identieke beslissingen nemen. Artikel 351/1 DLB bevat al een dergelijke overgangsregeling voor de aftredende burgemeesters en de uittredende voorzitters van het bijzonder comité voor de sociale dienst. Het op 26 juni 2026 principieel goedgekeurde voorontwerp van decreet verruimde die regeling voor de andere organen van de samengevoegde gemeenten en de samengevoegde OCMW's.

De VVSG vraagt in haar advies om er alles aan te doen dat klachten tegen de verkiezingen tijdig worden afgehandeld, zodat de politieke organen op de geplande datum (2 januari voor de fusiegemeenten) effectief kunnen worden geïnstalleerd. Zij gaat akkoord met het voorstel om de fusiegemeente in elk geval te laten starten, ook wanneer de nieuwe politieke organen nog niet kunnen worden geïnstalleerd.

De VVSG heeft vragen bij de haalbaarheid van het voorstel om, in afwachting van de installatie van de politieke organen van het fusiebestuur, de oude politieke organen van de respectieve fuserende gemeenten (en OCMW's) bevoegd te laten blijven, wat de eigen bevoegdheden betreft, voor het grondgebied van de samengevoegde gemeente waarin ze hun bevoegdheden hebben uitgeoefend. Tal van lokale beslissingen of vertegenwoordigingen zijn volgens haar niet toe te wijzen aan het grondgebied van een van de oude gemeenten. Het lijkt de VVSG riskant om de rollen van burgemeester, gemeenteraad, college van burgemeester en schepenen, enz. tijdelijk door twee of meer organen samen te laten uitoefenen. Ook de bescherming van data en de persoonlijke levenssfeer is een aandachtspunt.

Vanuit die overwegingen vraagt de VVSG om ook de piste van een eenhoofdige politieke overgangsstructuur van de fusiegemeente met uitdrukkelijke betrokkenheid van de ontslagnemende politieke organen te onderzoeken. Concreet stelt zij voor dat de burgemeester van de grootste gemeente waarnemend burgemeester wordt, een tijdelijk college (en vast bureau) wordt ingesteld dat bestaat uit alle leden van de 'oude' colleges (vaste bureau) en een tijdelijke gemeenteraad wordt ingesteld die bestaat uit alle leden van de 'oude' raden.

De Vlaamse Regering deelt de bezorgdheid van de VVSG, maar heeft fundamentele vragen bij het alternatief dat de VVSG voorstelt. De potentieel grote omvang van de tijdelijke organen (zeker bij een

fusie tussen meer dan 2 gemeenten) brengt een risico op moeizame besluitvorming en vertraging of uitstel van beslissingen met zich mee. Bij een fusie tussen gemeenten van verschillende omvang heeft het bijeenzetten van de leden van de oude politieke organen tot gevolg dat de grootste gemeente het overwicht heeft en haar eigen beslissingen kan doorduwen. Voor de samenstelling, werking, bevoegdheden en rechtspositie van dergelijke tijdelijke organen zou bovendien een complexe sui generis-regeling moeten worden uitgewerkt.

Het voorstel van de meervoudige politieke overgangsstructuur heeft het voordeel dat het in de feiten gaat om een voortzetting van de situatie van vóór de fusiedatum en dus herkenbaar is. Op suggestie van de VVSG wordt de periode van lopende zaken ook verlengd tot aan de installatie van de gemeenteraad van de fusiegemeente (waardoor er dus per definitie een definitieve beslissing is over het bezwaar tegen de verkiezingsuitslag). De betrokken organen dienen dus de nodige voorzichtigheid in acht te nemen. Om de gestelde redenen opteert de Vlaamse Regering ervoor het voorstel van terugvalregeling te behouden.

Tijdelijke verhoging aantal schepenen

In zijn huidige vorm stelt artikel 355 DLB dat het college van burgemeester en schepenen van een nieuwe gemeente in de eerste bestuursperiode twee extra schepenen mag hebben, naast het reguliere aantal leden dat wordt vastgesteld op basis van het aantal inwoners in de gemeente. In de tweede bestuursperiode mag het college van burgemeester en schepenen van een nieuwe gemeente nog één extra schepen hebben.

Uit het evaluatierapport blijkt enerzijds dat de stimulans een extra duwtje geeft om de fusie er op politiek niveau door te krijgen. Anderzijds verhoogt deze stimulans het gewicht van het college ten opzichte van de gemeenteraad, wat de controlefunctie van de gemeenteraad bemoeilijkt.

Om die reden kiest de Vlaamse Regering in het bijgaande voorontwerp van decreet voor een aangepaste stimulans: het college van burgemeester en schepenen van een toekomstige fusiegemeente mag in de eerste bestuursperiode nog één extra schepen hebben, in de tweede bestuursperiode is er geen verhoging meer van het aantal schepenen.

Het engagement van de vorige Vlaamse Regering t.a.v. de fusiebesturen van 2025 wordt wel gehonoreerd: zij mogen één extra schepen hebben in de tweede bestuursperiode, zijnde de periode 2031-2036.

Regeling voor besluiten, reglementen en verordeningen

Artikel 351 DLB stelt als algemeen principe dat in de samengevoegde gemeenten de besluiten, reglementen en verordeningen van toepassing blijven op het grondgebied waarvoor ze zijn uitgevaardigd, tot op de dag dat ze door de bevoegde overheid worden opgeheven, “behalve in geval van andersluidende bepalingen in dit hoofdstuk”.

Meer in het bijzonder gelden specifieke, andersluidende bepalingen voor belastingen en retributies:

- artikel 369, §1, DLB stelt dat in de samengevoegde gemeenten alle besluiten en reglementen over de gemeentelijke belastingen en retributies hun rechtskracht behouden voor het grondgebied waarvoor ze zijn uitgevaardigd, tot op de dag dat ze door de bevoegd overheid worden opgeheven. In elk geval worden ze 1 jaar na de samenvoegingsdatum van rechtswege opgeheven.
- Art. 369, §2, DLB stelt dat de gemeenteraad nieuwe reglementen voor de heffing van aanvullende belastingen op het grondgebied conform de toepasselijke federale en Vlaamse regelgeving vaststelt. Het gaat over de aanvullende personenbelasting, de opcentiemen op de onroerende voorheffing, op de gewestelijke heffing op ongeschikte en onbewoonbare woningen en op de gewestelijke heffing op leegstaande en verwaarloosde bedrijfsruimten.

Conform de aanbeveling uit het evaluatierapport heeft het Agentschap Binnenlands Bestuur bekeken of een flexibelere regeling mogelijk is. Het onderzoek wees uit dat een legistieke aanpassing niet aangewezen is. Het agentschap zal het draaiboek vrijwillige fusies aanvullen met een stappenplan. Ook zal ABB modellen van spiegelbesluiten en verticale reglementen ter beschikking stellen.

Regeling voor ICT-contracten

Artikel 350 DLB stelt dat elke overheidsopdracht voor aanneming van werken, leveringen en diensten van een van de samengevoegde gemeenten vanaf de samenvoegingsdatum van rechtswege wordt voortgezet door de nieuwe gemeente. De nieuwe gemeente neemt op de samenvoegingsdatum ook van rechtswege de rechten, plichten en lasten over die voortvloeien uit overeenkomsten van de samengevoegde gemeenten.

Conform de aanbeveling uit het evaluatierapport heeft het Agentschap Binnenlands Bestuur bekeken of een flexibelere regeling mogelijk is om leveranciers van hard- en software op elkaar af te stemmen. Op basis van een advies van Het Facilitair Bedrijf verlaten we de piste om versoepeling voor ICT-contracten in het DLB op te nemen. Een eventuele specifieke regeling voor fusies moet worden opgenomen in de wetgeving overheidsopdrachten zelf en kan enkel voorzien worden op voorwaarde dat ze conform Europese Richtlijn 2014/24/EU is. Het agentschap zal hierover contact opnemen met de federale collega's. Indien nodig komt er in een volgende fase politiek overleg.

Een proactieve aanpak (onderzoek vooraf naar de mogelijkheden die er zijn om 1 ICT-toepassing te implementeren) zal wellicht tot de beste resultaten leiden. Daarom breidt het Agentschap het draaiboek vrijwillige fusies uit met een focus op herzieningsclausules: gemeenten voorzien preventief in de opdrachtdocumenten van hun ICT-contracten dat een fusie bijvoorbeeld aanleiding kan geven tot beëindigen van een contract zonder schadevergoeding of, omgekeerd, dat een fusie aanleiding kan geven tot een uitbreiding van de dienstverlening voor de gemeente die zich bij de fusie aansluit.

Drempels in Vlaamse en federale regelgeving

In de eerste maanden van 2025 doken een aantal administratieve en praktische problemen op die een gevolg waren van de gemeentefusies. Een en ander heeft te maken met een vertraging in de verwerking van de met de fusies gepaard gaande adreswijzigingen door andere overheidsinstanties en door private initiatieven.

Om hieraan tegemoet te komen zal de Vlaamse Regering in functie van de vrijwillige fusieoperatie van 2031:

- een analyse van de impact op de Vlaamse bevoegdheden opmaken en daarvoor een werkgroep samenstellen met vertegenwoordigers uit de betrokken Vlaamse departementen en agentschappen;
- de federale regering vragen een analyse van de impact op de federale bevoegdheden op te maken onder leiding van een coördinerend minister en een coördinerende administratie en daarvoor een werkgroep samenstellen met vertegenwoordigers uit de betrokken federale overheidsdiensten;
- de problemen met een impact op inwoners, verenigingen en ondernemingen zo veel mogelijk beperken. De volledige impact van de adreswijzigingen die het gevolg zijn van de gemeentefusies – bij de verschillende publieke en private actoren die werken met adressen – moet voor de fusiedatum in beeld gebracht zijn. Op die manier kunnen probleemgevallen tijdig en op maat aangepakt worden.

Op korte termijn zal met de federale overheid een dialoog opgestart worden om door de fusiebesturen gedetecteerde drempels op een efficiënte manier aan te pakken. Dat overleg zal in eerste instantie op ambtelijk niveau gebeuren. Het Agentschap Binnenlands Bestuur zal hierover contact opnemen met de federale collega's. Indien ambtelijk overleg geen resultaten oplevert tegen ten laatste 31 december 2026, zal een formele vraag tot politiek overleg worden gesteld.

Enkele voorbeelden van federale drempels:

- een gebrek aan flexibiliteit in de wetgeving overheidsopdrachten voor de afstemming van ICT-contracten bij een gemeentefusie (zie hoger);
- de regels rond uittreding uit een politiezone en toetreding tot een andere politiezone als gevolg van een gemeentefusie;
- de noodzaak van herkeuring + herinschrijving van het volledige wagenpark van de opgeheven samengevoegde lokale besturen als gevolg van een gemeentefusie;
- de indiening van een aangifte in de verkeersbelasting + daaraan gekoppeld de aanvraag tot vrijstelling van de verkeersbelasting voor bepaalde voertuigen van de fusiegemeenten;
- de Kruispuntbank van Ondernemingen (KBO) van de FOD Economie schreef de gemeenten in een fusietraject aan met de vraag om adressen die niet voorkomen in het Vlaamse Adressenregister maar wel in de eigen databank te corrigeren. In een volgende fase kregen ondernemers uit de fusiegemeenten de vraag om hun adresgegevens aan te passen. Zij dienden daarvoor een attest bij hun gemeente aan te vragen waarin wordt aangegeven dat de adreswijziging louter administratief is omwille van de fusie Met dat attest blijft de adreswijziging kosteloos, anders is ze betalend.
- de territoriale bevoegdheid van de Kantoren Rechtszekerheid (vroegere hypotheekkantoren), voor akten van gronden en gebouwen en voor hypothecaire staten is nog steeds niet aangepast aan de gemeentefusies. De FOD Financiën heeft enkel de gemeentenamen aangepast, niet de ambtsgebieden. Daardoor zitten sommige fusiegemeenten in verschillende ambtsgebieden.
- Een gemeentefusie heeft een impact op vergunningen, registraties, certificaten, bijsluiters, verpakkingen en etiketten van farmaceutische bedrijven. Ook apothekers moeten hun adreswijziging zelf melden en in voorkomend geval hun vergunningsgegevens aanpassen. Het Federaal Agentschap voor Geneesmiddelen en Gezondheidsproducten (FAGG) nam zelf geen enkel initiatief om geïmpacteerde ondernemingen te ondersteunen. Zij vonden het de taak van de fusiebesturen zelf om de ondernemingen te contacteren.

Uit de evaluatie van de fusies van 2025 is gebleken dat bij een fusie met behoud van rechtspersoonlijkheid de betrokken lokale besturen op het vlak van de digitale verwerking van de fusie al voor de fusiedatum een aantal voorbereidende handelingen kunnen stellen (vb. rechtenbeheer, aanstelling hoofdtoegangsbeheerder). Lokale besturen die kiezen voor een fusie met nieuwe rechtspersoonlijkheid, kunnen die handelingen pas vanaf de fusiedatum stellen. Ook hier zal bekeken worden of een soepelere aanpak mogelijk is.

B. TOELICHTING BIJ DE ARTIKELEN

Voor een artikelsgewijze toelichting bij de vermelde wijzigingen wordt verwezen naar de memorie van toelichting bij het voorontwerp van decreet (zie bijlage).

3. BESTUURLIJKE IMPACT

A. BUDGETTAIRE IMPACT VOOR DE VLAAMSE OVERHEID

Het voorontwerp van decreet heeft geen financiële weerslag in de zin dat het geen meeruitgaven met zich meebrengt.

Het gunstig advies van de Inspectie van Financiën met referentie GDR/2026002287 werd verleend op 9 juni 2026. Het vermeldt dat het begrotingsakkoord niet vereist is.

B. ESR-TOETS

Het voorontwerp van decreet heeft geen meeruitgaven tot gevolg.

C. IMPACT OP HET PERSONEEL VAN DE VLAAMSE OVERHEID

Het voorontwerp van decreet heeft geen impact op het personeelsbestand van de Vlaamse overheid en de bijhorende personeelsbudgetten.

D. IMPACT OP DE LOKALE EN PROVINCIALE BESTUREN

De voorgestelde wijzigingen leiden niet tot bijkomende inzet van het personeel dat in dienst is en nopen evenmin tot werving van extra personeel of meerkosten voor de lokale en provinciale besturen. Ze geven geen aanleiding tot een toename van de werkingsuitgaven of lopende uitgaven van de lokale en provinciale besturen, noch geven ze aanleiding tot bijkomende investeringen of schulden. Aan de ontvangstenzijde leiden ze niet direct tot bijkomende financiële middelen die aan de lokale en provinciale besturen ter beschikking gesteld moeten worden om het voorontwerp van decreet na te leven. De keuze voor een fusie met behoud van rechtspersoonlijkheid kan voor de betrokken lokale besturen wel een vermindering van de administratieve lasten en een kostenbesparing met zich meebrengen.

Conclusie: het voorontwerp van decreet heeft geen negatieve weerslag op de lokale en provinciale besturen.

4. VERDER TRAJECT

Het voorontwerp van decreet wordt na de tweede principiële goedkeuring voor advies voorgelegd aan de afdeling wetgeving van de Raad van State, met het verzoek het advies mee te delen binnen een termijn van dertig dagen.

Na verwerking van het advies van de Raad van State zal het ontwerp van decreet geagendeerd worden voor definitieve goedkeuring door de Vlaamse Regering.

5. VOORSTEL VAN BESLISSING

De Vlaamse Regering beslist:

1° haar principiële goedkeuring te hechten aan het bijgaande voorontwerp van decreet tot wijziging van het decreet van 22 december 2017 over het lokaal bestuur, wat betreft de vrijwillige samenvoeging van gemeenten en de bijhorende memorie van toelichting;

2° de Vlaamse minister van Binnenland, Steden- en Plattelandsbeleid, Samenleven, Integratie en Inburgering, Bestuurszaken, Sociale Economie en Zeevisserij te gelasten over voornoemd voorontwerp van decreet het advies van de Raad van State in te winnen, met verzoek het advies mee te delen binnen een termijn van dertig dagen, met toepassing van artikel 84, §1, eerste lid, 2°, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State.

De Vlaamse minister van Binnenland, Steden- en Plattelandsbeleid, Samenleven, Integratie en Inburgering, Bestuurszaken, Sociale Economie en Zeevisserij,

Hilde CREVITS

Bijlagen:
- Voorontwerp van decreet
- Memorie van toelichting bij het voorontwerp
- Advies van de VVSG